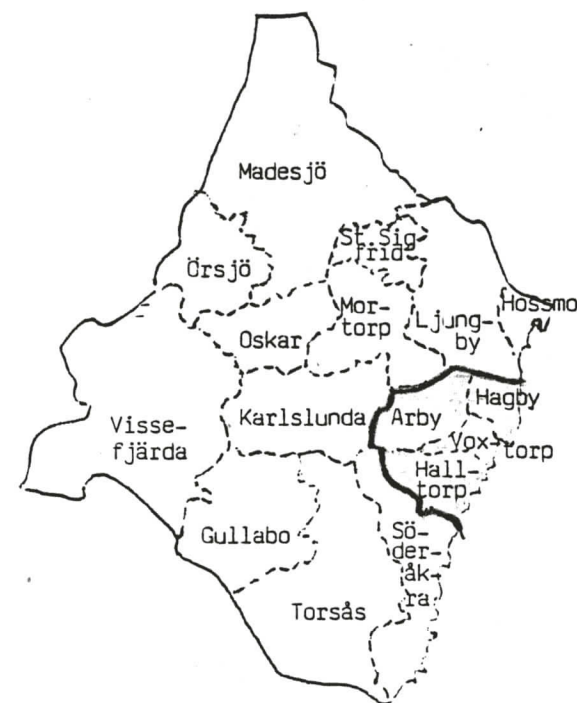

Posten i Arby pastorat

En historisk återblick av Erik Lindgren

FÖRORD

Arby pastorat i Södra Möre kontrakt omfattar de fyra små församlingarna Arby, Hagby, Halltorp och Voxtorp. Deras posthistoriska utveckling skildras i det följande med utgångspunkt från 1874, då en stor omorganisation gav gemene man större möjligheter till brevkontakt.

De åtta olika poststationer som funnits inom kontraktet redovisas i kronologisk ordning efter tillkomstdatum.

Framställningen inleds dock med en separat uppsats som inte så mycket berör postgången inom pastoratet. Jag har ändå valt denna inledning därför att Applerum i Arby socken är en av de orter som i detta fall vållade postmästaren i Kalmar bekymmer. Uppsatsen pekar också på problem med postföringen, något som hörde till postchefernas vardag på den tiden.

Växjö i augusti 1990

Erik Lindgren

Innehåll

	sid
Hästhagen	6
Hagby	8
Loverslund	8
Igellösa	9
Värnanäs	10
Arbylund	12
Gräsgärde	14
Halltorp	15
Kvarnlyckan	17

TRÅKIGHETER FÖR POSTMÄSTARE I KALMAR

Postmästare Johan Lindqvist i Kalmar fick ett telegram den 30 mars 1885. Det var svaret på det brev han hade skrivit den 26 mars till poststyrelsen med begäran om tillstånd att inspektera poststationerna i Bergkvara och Påryd. Telegrammet betydde bifall och nästa dag fullgjorde han sitt uppdrag.

Det motiverades av det faktum att nya föreståndare skulle ta över de båda poststationerna och postmästaren ansåg sig behöva vara närvarande för att kontrollera inventeringen och lämna erforderlig handledning till de nya föreståndarna.

Men Lindqvist hade tre andra motiv för sin resa. Det ena var att besöka kronolänsman Klefbouhm i Torsås "för att överse de återfunna lämningarna av den post som bortrövades vid Torsås kyrka den 30 mars sistlidet år". Det andra var att i Ljungby by inhämta vissa upplysningar som han behövde för att kunna avge svar på poststyrelsens remiss om en ifrågasatt poststation i Ljungby.

Det tredje motivet underlät Lindqvist att nämna i det brev han skrev för att få tillstånd att företa resan. Men han nämnde det så mycket utförligare i sin redovisning den 7 maj 1885 av resans resultat. Han hade förhandlat i Påryd med garvaren Per Emanuel Sandgren om postskjutsen på linjen Vassmolösa - Påryd - Vissefjärda. Han ville försöka åstadkomma "billigare beting", något som skulle spara pengar åt postverket. Anbudsförfarande tillämpades sedan länge och den som bjöd lägst fick ofta kontrakt om postföring. Postförvaltarna sporrades att skaffa billiga postskjutsar genom vetskapen att de kunde få gratifikationer om de lyckades. Lindqvist kände väl till att hans kollega i grannlänet, postmästare Janne Lagerström i Växjö, hade fått en sådan gratifikation.

Men en ändring som till synes innebar en besparing var ingalunda alltid till Postens bästa. Det skulle också så småningom visa sig att Lindqvist åsamkade sig framtida bekymmer genom sin kontakt med Sandgren. Dennes bud avsåg ett lägre belopp än vad som då betalades för den tidigare antagne entreprenören Sven Isakssons postskjuts.

Lindqvist förmådde nu poststyrelsen att låta säga upp Sven Isaksson och efter fastställd uppsägningstid teckna ett kontrakt med Sandgren för postföringen mellan Påryd och Vissefjärda. Sandgren visade sig också vara intresserad av att ansvara för postföring mellan Påryd och Vassmolösa mot en ersättning av två kronor för varje tur och underbjöd därmed Isaksson som hade kontraktet även för denna del av postföringslinjen tvärs över en god del av Södra Möre. Den 10 juli 1885 kunde Lindqvist skriva till poststyrelsen att Sandgren erbjudit sig att forsla posten mellan Vassmolösa och Påryd mot en ersättning av kr 1:75 per enkel tur, vilket var 75 öre mindre än vad som betalades till Isaksson resp Fredrik Jonsson. Den sistnämnde delade postföringsåtagandet med Isaksson.

På Lindqvists förslag blev de kontrakt som tecknats med Isaksson och Jonsson år 1878 uppsagda och från november månads ingång 1885 var Sandgren entreprenör. Detta kom Lindqvist att ångra snart nog. I ett brev till poststyrelsen blott ett år senare måste han utgjuta sin aversion mot Sandgren för dennes sätt att sköta sitt uppdrag.

Bakgrunden till detta var ett brev som direktören för Applerums lantbruksskola H A Wulff skrev den 8 november 1886. Denne klagade över att Sandgren vägrat att medföra den lösväska som lantbruksskolan höll med poststationen i Vassmolösa.

Lösväskan var för övrigt den ersättning som insattes när den vid Applerum befintliga poststationen med namnet Hästhagen drogs in efter blott två års existens. Den hade - liksom två andra poststationer i Södra Möre - bedömts som överflödigt vid en tidig översyn av 1874 års omorganisation. Enligt poststyrelsens besparingsdirektiv skulle påbjuden översyn bland annat kunna leda till att poststationer ersattes med lösväskor. Ett par år senare (från 1878) kunde de ersättas med lantbrevbäring.

Direktör Wulffs anmälan föranledde postmästare Lindqvist att skriva till poststationsföreståndare Carl Jonsson i Vassmolösa. Denne höll Sandgren om ryggen men framförde pliktskyldigast till honom postmästare Lindqvists "förståndigande att medtaga under posttransporten ifrågavarande lösväska och densamma å angivet ställe avlämna".

Det ansåg inte direktör Wulff att Sandgren gjorde trots tillsägelsen och skrev ett nytt klagobrev till postmästaren. Lindqvist valde nu att anmäla Sandgren för poststyrelsen. Han hemställde till och med "om ej Kongl. Generalpoststyrelsen skulle finna skäligt att för den tredska som Sandgren sålunda visat, fälla honom till de böter, som kontraktet stadgar".

Lindqvist hade inte räknat med att hans brev skulle komma på återremiss. Men det gjorde det omgående och i ett brev den 4 december måste han efter ytterligare utredning lämna närmare förklaringar. Nu tog han upp nya anmärkningar i hopp om att få Sandgren avskedad. Han skrev bland annat:

"Postförare Isaksson, som under loppet av många år förde samma post som Sandgren nu befordrar, hördes aldrig knota eller klaga över besväret med ifrågavarande lösväska, utan allt gick så ordentligt och utan klagomål å någondera sidan; och Applerums belägenhet har icke förändrats sedan Sandgren övertog postföringen å linjen.

Genom signal i posthornet kunde lösväskan både avlämnas och hämtas av person från Applerums huvudbyggnad, men för att tydliggöra vilket slarv som råder å denna postlinie, torde jag få anmäla att ej mindre än trenne signalhorn blivit fördärvade och gjorda obrukbara å denna postlinie under de senaste åren. Det sista signalhornet som tillställdes postföraren för omkring tre fjärdedels år sedan, kunde icke användas mera än en resa, ty då det efter den återkom till Vassmolösa poststation var munstycket borta och hornet för övrigt obrukbart, och sedan dess har jag ej ansett mig berättigad att tillställa ifrågavarande postförare något nytt signalhorn, enär det tydligen visats, att de genast genom vanvård och vårdslöshet göras obrukbara och är detta skälet varför signal ej heller kan genom posthornet givas i Applerum".

Poststyrelsen beslöt vid föredragningen den 9 december 1886 att Sandgren skulle tilldelas ett nytt signalhorn. För att denne inte skulle försenas i postföringen skulle överlämning av postväskan påskyndas.

Postmästare Lindqvist hade anledning att på nytt ångra att han ett drygt år tidigare ansträngt sig för att spara pengar åt Posten genom att "skaffa billigare beting".

HÄSTHAGEN

Med 1874 års ingång blev det stora förändringar för posten i Småland. Postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen och inrättade nya linjer i stället för det efter hand förgrenade nät som använts för distribution av tjänstebrev under århundraden. Samtidigt kunde de nya linjerna användas för privatpost, men man tog mest hänsyn till tjänsteposten.

Det senare gällde inte minst valet av plats för de nya poststationer som skulle komplettera det ändrade befordringsnätet. Detta faktum slog dock inte ut så markant inom Södra Møre härad, där bara en av tolv föreståndare för nya poststationer var civilstatstjänsteman, nämligen tingsskrivaren G Olsson i Ilingetorp, vars poststation vid Torsås kom att felaktigt kallas Hingstorp. Om detta berättas i ett särskilt kapitel i boken "Humlegubbar".

En av de nya poststationerna placerades i Hästhagen vid Applerum. Ställmakaren P Nilsson blev utsedd till föreståndare med 160 kronor i årslön. Det skulle visa sig att han inte satt så säkert i sadeln. Tillkomsten av järnvägen mellan Kalmar och Emmaboda sju månader efter omorganisationen föranledde nämligen länsstyrelsen att i samråd med postverket göra en översyn av postgången i sin helhet, inte bara den som direkt berördes av den nya järnvägen.

Med biträde av kronolänsmannen K W Andersson var denna översyn klar under första halvåret 1875 och presenterades för poststyrelsen i ett brev den 3 juli 1875. Enligt denna skulle bl a poststationen i Hästhagen dras in "emedan poststation finns ej allenast 1/4 mil därifrån vid Mortorp utan också på ungefär 1/2 mils avstånd dels i Vassmolösa och dels i Hagby. Efter framställning av riksdagsman Mannerskantz skulle samtidigt en poststation inrättas vid dennes egendom Värnanäs.

Beslutet skulle träda i kraft med 1876 års ingång. Vid kommunalstämman i Arby sakristia den 21 november 1875 formulerades fem skäl för att poststationen i Hästhagen borde få vara kvar. Man ville med andra ord inte acceptera ett beslut om indragning. Ett skäl var att kommunen bekostade en del av postgången, ett annat att till den nya landsvägen mellan Vassmolösa och Vissefjärda gick

"straxt vid Hästhagen en god väg från Arby och Voxtorps kyrkor som gående igenom våra folkrikaste byar är utfartsväg för Voxtorps och även Carlslunda socknars skogstransporter till Kolboda skeppsvarv och Ekenäs hamn samt även anslagen till skjutsväg mellan Värnaby och Påryds gästgivaregårdar".

Man erinrade också om att kommunen deltagit i den dyrbara nya landsvägsbyggnaden enligt "auktoriteternas försäkran att komma i åtnjutande av alla de förmåner som kunde åtfölja dylika företag".

Kommunalstämman lämnade också konkreta förslag på hur den föreskrivna översynen av postanordningarna borde genomföras och antydde möjligheten att dra in Mortorps poststation i stället för Hästhagens: "En alldeles onödig kostnad ådrages postverket genom att låta de förbi Hästhagen gående posterna vid Våntorp taga av från nya landsvägen in på häradsvägen och genom Miltorps och Mortorps byar samt vidare genom bygatan till Mortorps prästgård, ty med Hästhagens bibehållande som poststation, även om Mortorps bortgår, komme den senare kommunen i sin fulla rätt och fördelaktiga läge att begagna Hästhagens poststation".

Med kartskitser förklarades texten närmare och det fem foliosidor långa protokollet remitterades av landskansliet i Kalmar till t f kronofogden Paul Runkrantz. Denne rådgjorde i sin tur med kronolänsman K W Andersson och därmed hade Arby kommun kämpat förgäves. För inte ville kronolänsmannen ändra sin uppfattning. Ändå tyckte Paul Runkrantz att det fanns större skäl att bibehålla Hästhagens än Mortorps poststation. Postmästare J A Schönbeck i Kalmar delade inte denna uppfattning och skrev i sin kommentar en dryg månad efter poststationens indragning att det förekom honom "besynnerligt att indragningen av poststationen Hästhagen skall kunna förorsaka allmän ledsnad". Ytterligare en överklagning, denna gång underskriven den 6 maj 1876 vid Applerums lantbruksskola, föredrogs i poststyrelsen den 15 maj 1876 men försågs med påteckningen "Ansågs ej för närvarande böra till vidare åtgärd föranleda".

Detta "för närvarande" blev permanent, och poststationen i Hästhagen blev aldrig återinrättad. En lös- väska, varom berättas i inledningsuppsatsen i detta

häfte, blev ersättningen. Ställmakaren P Nilsson fick nöja sig med att ha skött poststationen under två år. Den moderna tidens hembygdssamlare filatelister får finna sig i att deras albumblad inte kan uppvisa några stämpelavtryck, såvida de inte har haft turen att komma över något av de ytterst sällsynta brev eller frimärken som makulerades under åren 1874-1875 i Hästhagen.

HAGBY (Loverslund)

Bland de poststationer som inrättades i Södra Møre när ansvaret för kronobrevbäringen övertogs av postverket, hamnade en i Hagby socken. Till föreståndare utsågs handlanden P G Svensson, som fick 96 kronor om året för sitt bestyr med posten. Redan på sommaren 1878 övertogs poststationen av mamsell Petronella Johanna Hahn, nu mot ett till 150 kronor höjt årsarvode. I juni 1885 fick hon en liten förbättring genom ett tillägg på 5 kronor för nattjänstgöring. Postförarna passerade nattetid och hämtning och lämning av postpåsar måste ske genast för att postgången inte skulle försenas.

Till poststationen i Hagby hänvisades inte bara den egna socknens invånare utan också ett antal i Voxtorp, vilka under åren 1874-1875 hade kunnat använda sig av poststationen med namnet Igellösa. Denna station drogs in efter blott två års existens när poststationen i Värnanäs öppnades, som framgår av ett annat avsnitt i detta häfte.

Med tillkomsten av järnvägen mellan Kalmar och Torsås kom poststationen i Hagby i farozonen för indragning. Den låg emellertid ett stycke söder om kyrkbyn och på ett så stort avstånd från järnvägsstationerna vid den nya banan att poststyrelsen fann sig föranlåten besluta att den skulle bibehållas som en lantpoststation. Men det befanns nödvändigt att ändra dess namn vilket borde ha gjorts tidigare. Ofta hade brev under lång tid kommit till Hagby, ehuru de var avsedda för andra orter, t ex Hörby och Högby.

LOVERSLUND

Den 1 juli 1899 döptes poststationen i Hagby sålunda om till Loverslund och samtidigt fick postkontoret i Staby

namnändras till Högby. Bland andra förändringar som gjordes vid detta tillfälle, kan nämnas att det öländska Högby fick postnamnet Gaxa.

När järnvägen Kalmar-Torsås öppnades för allmän trafik den 9 augusti 1899, fick den förenade post- och järnvägsstationen närmast Hagby heta Kvarnlyckan.

I maj 1904 lämnade fröken Hahn in sin avskedsansökan. Hon efterträddes av Kristina F W Randleff, som kom att bli posten trogen ännu längre än företrädaren. Med bibehållet namn gifte hon sig 1928 med sjökapten M Johnsson. I september 1943 tog fröken Signe Carlzén över. Hon följde traditionen och blev kvar länge vid rodret - nära nog hela 30 år.

Poststationen drogs in med maj månads utgång 1973 och en lantbrevbärare från Ljungbyholm ansvarade för den fortsatta postservicen till de 25 hushåll som använt sig av poststationen under dess sista period.

IGELLÖSA

Indragningen av poststationen med namnet Igellösa, belägen i Voxtorps församling, gick inte helt utan gensträvighet. Den indragningen skulle bland annat innebära att principen "en poststation i var socken" inte längre tillämpades för Voxtorp. Den medförde också att lantbrukaren J Jonzon, som blivit föreståndare vid poststationens tillkomst den 1 januari 1874, blev av med sitt årsarvode på 150 kronor.

Efter framställning av godsägaren och riksdagsledamoten Carl Axel Mannerskantz och rutinmässig kontakt med länsstyrelsen i Kalmar beslöt poststyrelsen ändå att poststationen i Igellösa skulle dras in med 1875 års utgång, då blott två år gammal. Samtidigt skulle en poststation öppnas i Värnanäs, även detta emligt församlingens önskemål, framförda bl a vid den ordinarie kommunalstämman med Halltorps församling den 31 oktober 1874.

Samtidigt skulle enligt beslutet också poststationen vid Christinelund i Arby socken dras in. Mot detta vände sig i ett brev den 26 juli 1875 Arby sockens kommunalstämмоорdförande Johan Nilsson i Resby, liksom nämndens

ordförande P M Svensson. En dag senare daterades ett brev i Ekenäs, underskrivet av ett 20-tal personer, däribland sjökaptenerna O Olsson och N Wistrand samt hamnfogden O Nilson. De framhöll att poststationens läge i Värnanäs skulle bli för dem "alldeles olämpligt" och bad att få ha poststationen i Igellösa kvar.

Föreståndaren för Igellösa poststation J Jonzon var naturligtvis lika angelägen om att få behålla sin tjänst och berättade i ett brev den 5 augusti om hur stor verksamheten var. Han tillade bland annat följande:

"Förmodligen blir Värnanäs poststation mest nyttig för enskild person, men skall Värnanäs ovillkorligen bliva, vore då bättre att Hagby indrages än Igellösa, emedan det ej är mera än tvenne byar som har nära till poststationen och övriga ej längre till Igellösa än till Hagby."

En extra kommunalstämma hölls med Voxtorps församling den 8 augusti 1875 under Olaus Svenssons ordförandeskap. I protokollet framhölls att det inte fanns någon betydlig handelsrörelse inom Halltorps socken, medan det däremot i Voxtorps socken fanns "i all synnerhet handelsplatsen Ekenäs med tvenne skeppsvarv, tre a fyra trävaruhandlande, åtta sjökapten, tvenne köpmansbutiker och i övrigt hantverkare av alla slag".

Detta hjälpte nu inte utan poststyrelsen vidhöll sitt indragningsbeslut. Samtidigt som poststationen i Värnanäs öppnades, försvann de tre små poststationerna Igellösa, Hästhagen och Kyrkeryd, den sistnämnda i S:t Sigfrids socken.

VÄRANÄS

Tillkomsten av järnvägen mellan Kalmar och Emmaboda medförde förändring av de förhållanden som låg till grund för regleringen av postgången i samband med kronobrevbäringens upphörande.

Det skrev landskansliet i Kalmar i ett brev den 3 juli 1875 till poststyrelsen. Men det var inte bara den då årsgamla järnvägen som föranledde en ny översyn av den genomgripande omorganisation som gjorts vid 1874 års ingång. Landskansliet skrev nämligen också följande:

"Den under tiden vunna erfarenheten har jämväl visat,

att denna reglering erfordrar en och annan rättelse, obeorende av järnvägen. I dessa hänseenden har Länsstyrelsen haft tillfälle att den 14 nästlidne juni härstädes rådpläga med chefen för Kongl. Generalpoststyrelsens Trafikbyrå, vid vilket tillfälle en i Södra Möre härads lokalförhållanden mycket hemmastadd person, kronolänsmannen K W Andersson, varit tillkallad för upplysningars meddelande".

Denne expert förordade indragning av tre poststationer som visat sig mindre lönsamma eller "alldeles obehörliga." På landskansliets förslag i enlighet med länsman Anderssons utredning beslöt poststyrelsen att poststationerna med namnen Kyrkeryd (i S:t Sigfrids socken), Hästhagen och Igellösa skulle dras in.

Samtidigt beslöts att gångpostlinjerna Wassmolösa - Alsjöholm, Vassmolösa - Trekanten och Nybro - Kyrkeryd skulle dras in. I stället inrättades en ny gångpostlinje från Trekanten förbi S:t Sigfrid och Lövhult till Alsjöholm och därifrån till Påryd vid stora postvägen mellan Vassmolösa och Vissefjärda.

Länsstyrelsens förslag innefattade även tillkomsten av en poststation vid Värnanäs i Halltorps socken. Även detta accepterade poststyrelsen och det var genom denna omorganisation som riksdagsmannen Carl Axel Mannerskantz fick gehör för sin önskan om en mer eller mindre "egen" poststation. Han hade vid sin framställning i ärendet framhållit att Halltorp varit den enda av socknarna inom häradet som blivit utan poststation vid omorganisationen.

Landshövdingen i Kalmar hade i ett brev till poststyrelsen den 3 juni 1875 vitsordat behovet av en poststation i Värnanäs och föreslagit att trädgårdsmästaren C A Lindblom skulle bli dess föreståndare. Poststyrelsen följde även i detta avseende länsstyrelsens förslag och med 1876 års ingång var Lindblom föreståndare för den nya poststationen med namnet Värnanäs.

Valet av föreståndare för de många nya poststationerna vid kronobrevbäringens upphörande 1874 eller vid de följande efterregleringarna var inte alltid det bästa. Om Lindblom skrev sålunda postmästare Lindqvist i Kalmar följande i en inspektionsrapport den 15 september 1882:

"Värnanäs poststation förestås av trädgårdsmästaren på

egendomen med samma namn, vars tid och intresse för postgöromålen ej syntes medgiva något större nit för densamma. Här fördes ej inlämningsböcker varken över värdebrev eller paketer utan bestod hela expeditionen uti den posterna medföljande kartan. Cirkulären ej ordnade".

Lindholm efterträdde som poststationsföreståndare av fröken Sophie Mannerskant. När hon avsåg sig uppdraget år 1893 tillsattes bokhållaren Arvid Jansson som ny föreståndare. Med 1897 års ingång blev det skifte på nytt och bokhållaren Per Gustaf Andersson trädde till. Han följdes i sin tur av fröken Linnéa Hansson och år 1911 blev det ännu en bokhållare vid Värnanäs egendom som fick sköta posten, Carl A E Olsson.

Det blev nu rutin att bokhållarna skulle sköta poststationen. Ytterligare tre sådana hann träda till innan det skulle visa sig att poststationen med lätthet kunde ersättas med en lösväska. I tur och ordning var det följande föreståndare efter Olsson: Nils G K Johansson (1921-1928), Hans Gustaf Ringberg (1928-1932) och Einar Berggren (1932-1952). Den 31 augusti 1952 svingades för sista gången datumstämpeln för poststationen med namnet Värnanäs.

ARBYLUND

Den ordinarie kommunalstämman med Arby kommun i Södra Möre den 24 oktober 1887 behandlade bl a frågan om postgången i socknen. Stämman uppgav enligt protokollet att de kommuner, inom vilka det inte fanns någon poststation, skulle få ett av postverket avlönat särskilt postbud som hämtade kommunens post från närmaste poststation.

Direktör H A Wulff i Applerum fick stämmans uppdrag att hos vederbörande postmyndigheter begära att få en postbärare, som utan kostnad för kommunen fick hämta post vid Vassmolösa poststation.

Innan Wulff hade fullgjort sitt uppdrag handlade några andra personer i socknen på eget initiativ. Den 31 oktober 1887 skrev bl a komminister Joh. Aulén i Voxtorp och handlanden J Nilsson i Arby under ett brev till poststyrelsen med begäran om "en poststations förläggning vid

den bland Södra Möre härads av Kalmar län mest trafikerade och till häradsväg föreslagna Ekenäsvägen".

Sedan postmästare J A Lindqvist i Kalmar fått ärendet på remiss besökte han orten. Hann fann, "att Voxtorps by är belägen omkring 1/4 mil från Hagby poststation och något mera än 1/2 mil från Värnanäs, vadan en del av församlingen har sin post på Värnanäs och en annan del på Hagby".

Han konstaterade också att det fanns tillfälle till daglig budskickning genom att Voxtorps invånare lämnade sin mjölk till mejerierna i Hagby eller Värnanäs och att någon postanstalt därför icke behövdes för den nedersta delen av Voxtorps socken.

Däremot fann han att Arby socken var mindre väl lottad och föreslog att en poststation skulle inrättas i Arby skolhus vid kyrkan "i det allra närmaste mitt emellan poststationerna Vassmolösa, Mortorp och Hagby på omkring 1/2 mils - eller något mera - avstånd från vardera". Han föreslog också folkskolläraren Carl Petersson i Arby till poststationsföreståndare med 100 kronor i årsarvode. Petersson var sedan Postsparbanken inrättades 1884 antagen till sparmärkesförsäljare.

Oberoende av den nu nämnda framställningen kom H A Wulff med en framställning i slutet av november 1887. Han var direktör för Kalmar läns södra lantbruksskola och ägare av Applerums egendom i Arby socken. Han erinrade om att posten till Arby socken efter indragning av poststationen med namnet Hästhagen måst hämtas vid Vassmolösa poststation i Ljungby socken. Hans önskemål preciserades enligt kommunalstämmans beslut till en av postverket avlönad brevbärare med tillägg av att en poststation måtte inrättas i Arby skolhus.

Vid det följande remissförfarandet tillstyrkte postmästare Lindqvist i Kalmar även denna framställning och poststyrelsen beslöt att genomföra förslaget. För att undvika förväxling med poststationen med namnet Alby i Medelpad fick den nya poststationen socknens namn med suffixet "lund". För transport av posten mellan poststationerna Vassmolösa och Arbylund tecknades kontrakt med förre sergeanten Axel Edv. Kronstrand. Han hade åtagit sig "att forsla posten mellan Vassmolösa poststation och Arby skolhus, vare sig som lantbrevbärare eller gångpost

mot den ovanligt billiga ersättningen av tjuguatta öre för var tur, fram och åter".

Den nya organisationen genomfördes den 1 maj 1888. Carl Petersson sade upp sig efter sex år på grund av "arbetsam skola och avtagande krafter" och med 1895 års ingång övertogs poststationen av organisten Nils Berggren. Med tillkomsten av Kalmar - Torsås järnväg blev poststationen indragen. En ny poststation öppnades i stället med namnet Kvarnlyckan den 9 augusti 1899. Den föranledde bl a oenighet om namnet, men det är en annan historia som redovisas i avsnittet om Kvarnlyckan.

GRÄSGÄRDE

Med tillkomsten av järnvägen Kalmar-Torsås beslöts bland annat att en förenad post- och järnvägsstation skulle inrättas med namnet Gräsgärde. Det var emellertid ett namn som invånarna i den öländska socknen Gräsgård inte ville acceptera. De var rädda för att post till Gräsgård skulle hamna i Gräsgärde. När man ville eliminera den risken genom att använda prefixet Ölands för deras poststation, protesterade de mot detta. Vid kommunalstämmen den 11 juni 1899 skrevs bland annat följande i protokollet:

"Emot ifrågavarande framställning inlägges en livlig protest, emedan det naturligtvis är för ett samhälle mycket viktigt, vid mottagande av post, att deras postanstalt har ett så eget och från andra postanstalter avvikande namn som möjligt".

Protesten föranledde ingen åtgärd. Ölänningarna fick acceptera att postnamnet ändrades till Ölands Gräsgård och den förenade post- och järnvägsstationen med namnet Gräsgärde inrättades den 9 september 1899.

Till föreståndare utsågs Bror Carl Gustaf Vistrand. Hans arvode från posten blev 180 kronor om året, höjt till 420 kronor år 1906. Karl Arvid Lindahl efterträdde honom 1917 och sedan han flyttat till Läckeby 1922 hade följande järnvägsmän ansvaret för posten till dess poststationen ersattes med lantbrevbäring med juni månads ingång 1960:

Carl Hilmer Frithiof Johansson (1922-1926), Gustav Hjalmar Gustafsson (1926-1932), Tage Ragnar Erlandson

(1932-1945), Bertil Gustav Söderberg (1945-1949), Nils Gösta Harry Vågerstam (1949-1951), Torbjörn Arne Ivar Strand (1951-1955) och Rolf Torsten Ingvar Petersson (1955-1960).

HALLTORP

När järnvägen mellan Kalmar och Torsås öppnades för allmän trafik den 9 augusti 1899, inrättades förenade post- och järnvägsstationer i de dittillsvarande lantpoststationernas närhet, d v s Hossmo, Vassmolösa, Arbylund och Söderåkra. Dessa namn konserverades i järnvägsstationernas namn utom vad gäller Arbylund.

Motsvarande namn på den närmast liggande förenade post- och järnvägsstationen blev Kvarnlyckan, ett namn som järnvägsbolaget ursprungligen hade tänkt ge åt den närmast söder därom liggande stationen. Dess namn blev i stället Gräsgärde och även där inrättades en poststation trots närheten till Värnanäs' mer än 23 år gamla poststation.

Ännu en förenad post- och järnvägsstation inrättades utan att det gick ut över det dittillsvarande beståndet av lantpoststationer. Det var Halltorp fem kilometer söder om Gräsgärde. Därmed fick Halltorps församling en poststation med socknens eget namn. Socknen hade redan 1876 fått sin första poststation, Värnanäs, om vars tillkomst berättas i ett särskilt avsnitt i detta häfte.

Det var för övrigt nära nog att den drygt två decennier gamla poststationen i Värnanäs hade fått stryka på foten, när järnvägen öppnades för allmän trafik. Ett välmotiverat förslag om indragning fanns i ärendet om hur postgången skulle organiseras vid tågstarten, en naturlig åtgärd då Halltorps järnvägsstation kom att ligga mycket nära Värnanäs.

Men åter skulle en Mannerskantz påverka den postala utvecklingen i området. Den 12 juni 1899, dagen innan postinspektör Victor Melander presenterade sin utredning, skrev kapten Fr Mannerskantz till poststyrelsen "i egen-skap av disponent för Värnanäs gods och i viss mån måls-man för en ganska talrik del av befolkningen i den kommun, Halltorps församling, i vilken Värnanäs är beläget".

Han hade sig bekant att indragning av poststationen ingick i planeringen men begärde att den delen av omorganisationen inte skulle genomföras. Som skäl anförde han bland annat att socknens enda mejeri låg i Värnanäs och framhöll även rättvisesynpunkter. Han jämförde sålunda med Hagby, vars poststation låg "mera avlägset" från närmaste järnvägsstation, ca 3,7 km från den järnvägsstation som skulle ersätta poststationen i Arbylund (vilken kom att kallas Kvarnlyckan efter en omfattande utredning i namnfrågan). Värnanäs låg blott ca 300 meter närmare Halltorps järnvägsstation än vad fallet var från Hagby till närmaste järnvägsstation. Nu visste Mannerskantz att poststationen i Hagby skulle få vara kvar, namnförändrad till Loverslund, och han tyckte att det var lika motiverat att bibehålla poststationen i Värnanäs.

Vid remissbehandlingen ansåg postmästaren i Kalmar att poststationen i Värnanäs kunde dras in. Postinspektionen i Malmö hade en annan uppfattning. Där fann man att det skulle bli nödvändigt att inrätta lantbrevbäring mellan Halltorp och Värnanäs med minst fyra turer i veckan mot en beräknad årskostnad av 208 kronor, om poststationen i Värnanäs drogs in. En sådan lantbrevbäring hade dock inte föreslagits i postinspektionens framställning en månad tidigare.

Med en kalkyl visade postinspektionen nu att merkostnaderna skulle stanna vid 30 kronor om året genom att man i stället för lantbrevbäring ordnade gångpostföring mellan Halltorp och Värnanäs och bibehöll poststationen i Värnanäs mot accepterad nedsättning av årsarvodet från 220 till 150 kronor om året.

Poststyrelsen beslöt enligt postinspektionens framställning. Med kapten Mannerskantz tecknades ett kontrakt om ansvaret för gångpostföring med sju turer i veckan för 100 kronor om året och med bokhållaren Per Gustaf Andersson tecknades ett nytt kontrakt om att sköta poststationen i Värnanäs för 150 kronor om året. Av detta häftes avsnitt om Värnanäs framgår Anderssons efterföljare och hur poststationen till sist avvecklades.

Som vanligt vid de små stationerna blev järnvägsbefälet i Halltorp ansvarigt också för posttrafiken. Utvecklingen gick normalt och med nedläggningen av järnvägen fick poststationen vara kvar. Karin Johansson, som varit

platsvakt vid SJ och föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen i Hossmo sedan december 1944, blev med juni månads ingång 1965 föreståndare för den från järnvägen skilda poststationen i Halltorp. Hon fick dock alltså viss anknytning till järnvägen genom att åta sig arbetet som godsombud. En fortsatt utbyggnad av lantbrevbäringen gjorde det möjligt att även ersätta poststationen i Halltorp med en effektiv bilåkande lantbrevbärare. Därför drogs poststationen in den 5 maj 1975, dock inte utan invändningar från kommunstyrelsen i Kalmar på grund av industriernas behov av postservice.

Kvar blev ett postställe i affären med dubbelnamnet LJUNGBYHOLM HALLTORP i stämpeln. Detta dubbelnamn försvann dock med 1981 års ingång och ersattes med enbart namnet HALLTORP.

Poststället lever kvar, ehuru det från och med 1986 har döpts om till postens numera gemensamma term postkontor.

Karin Johanssons företrädare vid den förenade post och järnvägsstationen i Halltorp har varit Anders Ludvig Granlund (1899-1903), Per Emil Johansson (1903-1931), John Ragnar Austrin (1932-1935), Gunnar Sigfrid Andersson (1935-1942), Axel Bertil Höglund (1942-1947), Emil Fröjdenlund (1948-1952), Stig Lennart Gunnarsson (1952-1957) och Karl Ragnar Lindström (1957-1965).

KVARNLYCKAN

Det rådde viss oenighet i frågan om namnen på de nya poststationerna, när järnvägen Kalmar-Torsås närmade sig sin fullbordan. I postinspektör Victor Melanders redovisning till poststyrelsen den 14 april 1899 anförde han bland annat följande:

"Det torde inte kunna bestridas, att det skulle medföra olägenheter för korrespondenter inom Arby socken att en på ett avstånd av omkring en nymil från kyrkbyn belägen station benämnas Arbylund, under det att den närmast Arby kyrkoby blivande stationen benämnas Hagby, ett förhållande som tvivelsutan mången gång skulle hava till följd, att postförsändelser till korrespondenter, som hade sin postadress på Hagby (Kvarnlyckan), expedierades till Arbylund.

För avhjälpande av denna olägenhet vågar postinspektionen, som i skrivelse till Kungl. Styrelsen den 7 december nästlidet år föreslagit, att åtgärder måtte vidtagas därför, att stationen närmast söder om Vassmolösa komme att benämnas Kvarnlyckan, vilket förslag postinspektionen icke finner anledning frångå, ödmjukast hemställa, att den söder om Kvarnlyckan blivande stationen måtte komma att benämnas Gräsgårde samt att Gräsgårds poststation måtte namnförändras till Ölands Gräsgård".

Frågan hade bl a behandlats vid en extra kommunalstämma med Arby kommun den 12 februari 1899 och poststationsföreståndarna i Hagby och Arbylund hade även lämnat synpunkter.

Poststyrelsen följde postinspektionens förslag och den förenade post- och järnvägsstationen Kvarnlyckan öppnades den 9 augusti 1899. Till föreståndare antogs Samuel Gottfrid Johansson med 240 kronor i årsarvode. Han fick detta höjt till 300 kronor med 1903 års ingång, sedan postinspektionen tillstyrkt hans framställning om bättre lön. Den då redovisade statistiken visade att frimärken sålts i Kvarnlyckan för 1075 kronor år 1902, och att 1129 värdeförsändelser hade gått därifrån.

Efter Johansson svarade följande järnvägsanställda för posten i Kvarnlyckan: G F A Åstrand (1906-1916), Per Emil Engman (1916-1924), Johan Fredrik Thörnqvist (1924-1933), Karl Edvin Edmark (1934-1952) och Sven Svensson (1952-1960). Poststationen ersattes med lantbrevbäring den 1 juni 1960.

Kunderna vid lantbrevbäringslinjen har postadressen 388 03 VASSMOLÖSA. Redan när poststationen öppnades i Kvarnlyckan, inrättades en lantbrevbäringslinje. Den gick från den förenade post- och järnvägsstationen via Loverslunds poststation till Ekenäs' lastageplats. Till lantbrevbärare antogs husägaren P Svensson från Igellösa i Voxtorps församling, som till en början fick kr 1:50 för varje tur. Han gick sex gånger i veckan på den nio kilometer långa linjen. Ersättningen motsvarade 83 öre milen.

Det var vid denna tid tämligen ovanligt med daglig lantbrevbäring, men en väl underbyggd framställning från korrespondenter i området bäddade för det positiva beslutet. Lantbrevbäringen var emellertid "omvänd", vilket

innebar att lantbrevbäraren började sin tur i Ekenäs och tog med avgående post från korrespondenterna på sin väg till poststationen. På återvägen delade han ut den post som ankommit till Kvarnlyckans station.

Lantbrevbäringsnätet kompletterades redan den 1 juni 1900 med en linje från Kvarnlyckan till Ålebo, för vilken förre båtsmannen Nils Peter Rising fick kontraktet. Han kom från Resby i Arby församling. Det var ursprungligen en 12 km lång linje.

Journal. Nr. 1
App. Nr. 1

TELEGRAM 3005
Generalpostdirektionen
Inkom den 8 JUL 1899

N. 7242.

KONGL. TELEGRAFVERKET.

Lit. år 1899

Stad	Skickadt i	Nr	Öd	St	Datum	St	Em. eller Sm.
Stad	Kalmar	12/14/99	116	11	11	3.48	
Tjänsteman.							

Öppnas omkring första augusti.
Stationer: Kalmar, Ljungbyholm,
Vassmolösa, Kvarnlyckan, Gräsgård,
Halltorp, Söderåkra, Toresåbanans
L. Tyndel

N. 7219
Bil. Nr. 6372
1076
Del. af 618
Hott. af 618

Växjö 1990
Förlaget på post
Copyright: Erik Lindgren